UN MISCELANEU DE LITERATURĂ POPULARĂ ILUSTRAT (SECOLUL AL XIX-LEA)

OLIMPIA MITRIC
Universitatea „Ștefan cel Mare”din Suceava

A Miscellany of Illustrated Popular Literature (the Nineteenth Century)
ABSTRACT

The object of our communication is a complete Miscellany of popular literature (64 numbered pages), written by one hand, in the half of the 19th century. It is neither dated nor located. It is kept in the manuscript collection of the Botoșani County Service of the National Archives and comes from a private donation. From the research we have done, we can say that this Miscellany is unique due to the rich illustration in naive style, executed in watercolour, with a special charm. The decoration of the manuscript is composed of: miniatures (representing the signs in an artistic manner), ornate initials (some of them on whole sheets), polychrome vignettes, brightly coloured, with plant, zoomorphic and anthropomorphic motifs. Probably, as can be seen from the close dependence between text and illustrations, the expert hand in the art of writing is also the author of the illustration. The texts of the Miscellany belong to the astrological literature of prophecy and luck (*The Zodiac*, in two versions, *a Book of Luck*) and also to both religious literature and folk medicine (*Cures, Enchantments and other Teachings*). The graphic and linguistic peculiarities lead us to believe that it was copied in Moldova.

Cuvinte-cheie: Zodiac, carte de noroc, rețete medicale, miniaturi, inițiale ornate
Keywords: Zodiac, book of luck, medical prescriptions, miniatures, ornate initials

Obiectul prezentării noastre este un *Miscelaneu de literatură populară*, complet (64 f. fără filigran, numerotate, cu reclamă și colontitlu), scris de o singură mână[1], pe la jumătatea secolului al XIX-lea, probabil în Moldova. Nu este datat, nici localizat[2]. Se păstrează la Serviciul Județean Botoșani al Arhivelor Naționale și provine dintr-o donație particulară[3]. A fost restaurat în Laboratorul Central de pe lângă Direcția Arhivelor Naționale Istorice Centrale. Petele de culoare închisă pe suprafața foilor, decolorarea cernelii, urmele murdăriei adunate cu deosebire la colțurile din dreapta, jos, mici rupturi (acum reconstituite) ale unor file (dovada faptului că manuscrisul a fost mult citit) fac

[1] La f. 46r.-46v. există o singură intervenție mai târzie: un descântec, scris cu alte cerneluri; se încheie cu o vinietă din elemente vegetale, în spiritul celor mai vechi.
[2] L-am datat și localizat, după unele particularități grafice și de limbă.
[3] A fost descris pe scurt, Mitric 2006, p. 113-114, nr. 57, fig. 2-7. Se alătură altor manuscrise cu miniaturi din zonă: *Miscelaneu de literatură populară* (Mitric 2006, p. 115-118, nr. 59, fig. 8-17), *Fragment de condică (miscelaneu) din secolul al XIX-lea - semnalare* (Schatz 1980, p. 384-391cu il.), *Proschinitarul Ierusalimului* (Mitric 2006, p. 128, nr. 1).

ca, pe alocuri, pe mici porțiuni, textul să fie întrerupt sau greu lizibil. Se compune din trei categorii de texte, ce aparțin literaturii astrologice de prevestire și noroc și deopotrivă literaturii religioase și medicinii populare: *Zodierul* (*Rojdanicul*), în două versiuni, o *Carte de noroc* și un grupaj de *Doftorii, descântece* și *învățături*. Aceste scrieri ne sunt cunoscute, în primul rând, din prestațiile de înaltă ținută științifică semnate de M. Gaster[4] și N. Cartojan[5].

Astrologia a suscitat dintotdeauna interesul oamenilor. Avându-și începuturile în Mesopotamia asirienilor, aceste cărți de prevestire și noroc au cunoscut o deosebită circulație în Egipt, de unde s-au răspândit în tot Imperiul roman. Au ajuns în Bizanț, în primele secole după Hristos. De la bizantini s-au răspândit la slavi și au pătruns în literatura noastră încă din secolul al XVI-lea. Deși interzise de biserică, textele populare de prevestire și noroc (Zodierul - horoscopul de astăzi, gromovnicul, trepetnicul ș.a.), au cunoscut, începând cu secolul al XVII-lea, o largă difuzare între români, în primul rând, prin intermediul copiilor manuscrise[6]. Zodierele sunt prezente mai ales în cuprinsul Calendarelor, în compania altor texte asemănătoare: literatură cu caracter filozofic și moral, lucrări de cronologie populară, credințe populare, cărți de noroc, elemente de astronomie populară sau medicină populară.

Din căutările noastre de până acum, printre manuscrisele cu zodiere din colecția Bibliotecii Academiei Române[7], putem aprecia că acest miscelaneu este un unicat datorită ilustrației bogate într-un stil naiv, atrăgător, executată în culori de apă, de un farmec aparte: miniaturi reprezentând planetele, zodiile, inițiale ornate, viniete, policrome, viu colorate. Frontispiciile mai modeste redau semne tipografice. Din câte se poate observa din strânsa dependență dintre text și ilustrație, în mod special, în realizarea inițialelor ornate, mâna destul de formată a caligrafului ar putea fi și autoarea ilustrației.

În primul text, *Zodii a șapte planete pe 12*[8] *luni* (F. 1^{r}-4^{v}), prezicerile viitorului (privind starea de sănătate, descrierea fizică, posibilele îndeletniciri) se fac după planete, ce sunt în strânsă legătură cu zodiile. Planetele stăpânesc destinul oamenilor în tot cursul vieții. Varianta noastră se apropie mult de cea publicată de Gaster, pentru „Planeta 1. Saturnus”[9] și doar parțial (numai prezicerile referitoare la om) de cea din *Calendarul* imprimat la Brașov, în 1733[10], reimprimat la Iași, în 1816[11] și în alte ediții ulterioare. Textul fiecărei

[4] Gaster 1983, p. 327-328, 342-358.
[5] Cartojan I, 1974, p. 217-224; II, p. 284-286.
[6] Cartojan I, 1974, p. 217-220.
[7] Din lipsă de spațiu, vom enumera doar câteva din manuscrisele văzute; în general, provin din Moldova. Ștrempel 1978, ms. 1136, 1157; Ștrempel 1983, ms. 1735, 1739, 1878, 2236; Ștrempel 1987, ms. 3331, 3378, 3391, 3479, 3518; Ștrempel 1992, ms. 5335, 5371, 4655, 5706.
[8] Așa în ms., în toate situațiile se folosesc cifrele arabe.
[9] Gaster 1983, p. 342-343.
[10] BRV II , nr. 207, p. 48; IV, p. 237.

planete debutează (probabil și din admirația miniaturistului - ca a întregii țări - pentru uniforma noii oștiri naționale)[12] cu imaginea din profil a unui ostaș sau a unei vivandiere echipați relativ asemănător, după moda europeană, în costum de gală, flancați în stânga de un foișor, după cum urmează: „Vezi planeta întâiu Saturnos" [...] „să însoțește cu zodiia Țapului și a Vărsătoriului de apă"[13]: ostaș în surtuc cu ornamente în talie, la mâini și gât, pantalonii cadrilați, cizme strâmte, pe cap căciulă cu ciucure în vârf. „Vezi planeta [...] Iupeter" „iaste cu zodiia Săgetătoriului și a Vărsătoriului de apă"[14]: în cadrul unui foișor cu felinar, un ostaș în uniformă identică; în mână poartă o sabie ușor recurbată. „Vezi planeta [...] Mars" „cu zodiia Berbeciului și a Scorpiei": în cadru asemănător, diferă numai culoarea dominantă, aici galben, același ostaș poartă pe cap un fel de chipiu cu penaj în vârf. „Planeta [...] Soarele" „iaste cu zodiia Leului": flancat de același foișor (acum i se alătură un vrej cu frunze și flori), ostașul ține într-o mână sulița, iar cu cealaltă arată spre soarele strălucitor și umanizat (**Fig. 1**). „Vezi planeta [...] Venus" „cu zodiia Cumpenii și a Taurului": în locul foișorului, un lung vrej cu frunze și flori; ostașul pare să poarte veșminte nedefinite, între un fel de frac și mantie cu ornamente în față, în mână are sabia recurbată, iar pe cap poartă o pălărie în două colțuri (**Fig. 2**). „Vezi planeta [...] Mercurios" „cu zodiia Geamănilor și Fecioara": pe o ramură mai groasă ce susține și chioșcul alăturat, s-ar putea să avem imaginea unei vivandiere, fără cizme, cu un veston scurt împodobit și o fustă cu ciucuri pe poală; pe cap poartă o pălărie în trei colțuri (**Fig. 3**). „Vezi planeta [...] Luna" „iaste cu zodiia Racului": pe un postament (o frunză stilizată), din nou, o vivandieră cu capul descoperit; într-o mână ține un buchet din frunze și fructe de ananas?[15], iar cu cealaltă arată spre luna (crai-nou) umanizată.

În cel de-al doilea text, *Zodii pe 12 luni* (F. 5^{r}-40^{r}), viitorul omului este dezvăluit după luna în care s-a născut. Foarte interesant, textul începe cu luna martie, după calendarul roman, iar succesiunea lunilor urmează modelul

---

[11] BRV III, nr. 902, p. 140.

[12] Alexianu 1987, p. 193-209.

[13] Pentru exemplificare, textul primei planete din miscelaneul nostru: „Planeta întâiu Saturnos. Acest Saturnos să însoţeaşte cu zodiia Ţapului şi a Vărsătoriului de apă. Cine să va naşte întru această planetă a lu Saturnos aceia vor fi oameni muncitori, dar vor fi vicleni şi lacomi, mult gânditori, mălcomoşi, dar oameni mânioşi, <iubi>tori de avuţie, sărăcăcioşi, scumpi, foarte păzători di taine. La firea lor vor fi dârji, la faţa lor vor fi smoliţi, vor fi beţâvi şi curvari, căutătura lor va fi tot la pământ fiindcă planeta aceasta iaste di pământ; cu nasul lat şi cărnos, în genunche tare. La pântece va fi slab şi foarte lesne să bolnăvăsc şi adeseori" (F. 1^{v}-2^{r}).

[14] Greșeala caligrafului. Corect: „iaste cu zodiia Săgetătoriului și a Peștilor".

[15] În ornamentica secolului al XVII-lea, fructul hașurat în rețea era ananasul. Aici credem că miniaturistul a creat o plantă (floare ?) fantezistă. Este comentariul doamnei dr. Marina Sabados, istoric de artă, căreia îi mulțumesc călduros, și cu acest prilej, pentru ajutorul deosebit de prețios în descrierea unor ilustrații.

zodiacului grecesc. Tipul acesta este mai puțin răspândit la noi, de vreme ce în colecțiile Bibliotecii Academiei Române se păstrează doar două zodiere asemănătoare (ms. 1735, 3518)[16]. În cuprinsul fiecărei zodii, prezentarea dezvoltată a prevestirilor are două părți: viitorul băieților și viitorul fetelor. După o amănunțită descriere a fizicului și a firii împletită cu prezicerile specifice zodiei (care le va fi meseria, bolile ce-i vor pândi, de ce să se ferească, anii de cumpănă, amuletele recomandate pentru a fi purtate) urmează, la sfârșit, paragraful „*Doftorii*", cu „rețete" recomandate pentru bolile specifice[17]. În cuprinsul zodierului, întâlnim miniaturile cele mai spectaculoase. Reprezentările simbolice ale zodiilor (cu excepția zodiei Gemenilor) sunt dispuse în chenare împodobite (zodiile Fecioarei, Cumpenii, Săgetătorului, Țapului, Vărsătorului, Peștelui); în altele (zodiile Berbecului, Taurului, Racului, Leului, Scorpiei) sub

[16] Mihăilescu 2010, p. 84; Mihăilescu 2018, p. 791.

[17] Textul fragmentar al primei zodii din miscelaneu: „Vezi zodiia Berbeciului a una şi a doua. Cine să va naşte între 12 zile a lunii lui martie şi între 12 zile a lunii lui april, acela iaste în zodiia Berbeciului. Norocirea lui va fi spre răsăritul soarelui, norocit va fi şi deşchis la minte, ales va fi la vorbă şi bun, frumos va fi la statul trupului, slab la sânge, minunat va fi la făptura sa, lungăreţ la obraz, înalt la statul trupului, gălbăgios la faţă, ochii mari şi cam afundaţi. [...] Pagube multe vor avea, însă înspre bătrâneţe mai bine le va mearge şi multă parte vor avea despre norod, dar şi scârbe multe vor avea. Zavistii multe vor pătimi de vor merge în locuri streine, mai bine le va mearge şi vor fi norociţi ori ce vor vroi să facă, dar dintr-aceşti născători unii vor fi şi judecători şi dregători şi cu cinuri de cinste. Dar degrab să mânie, dar nu ţin mult mânia. Va trăi mai mult decât părinţii săi [...]. Şi 72 de Nume a lui Hristos să le aibă scrise, apoi aceia de multe răutăţi şi mari primejdii ce au a li să întâmpla să vor apăra prin sfântă puterea dumnezeiască şi de boale vor fi izbăviţi. Aceşti născători vor fi puternici la cuvânt, la vorbirea lor răstiţi. Dar boale multe vor pătimi, durere de inimă multă vor avea şi de picioare, dar şi de lungoare vor boli. [...] Fata carea să va naşte în vremea aceasta va fi în zodiia berbeciului. Tot aceiaşi natură şi fistignomie va avea, precum mai sus la prunc să arată: va fi frumoasă, vesălă la ochi, înţăleaptă va fi, râvnitoare va fi spre partea besărecească şi cucernică, îndrăzneaţă, harnică, milostivă, rumână la faţă, dar va fi tot cam bolnavă, adeseori va boli de ginghi şi de inemă şi de celelalte dureri, precum mai sus la prunc să arată. Dar când va fi de 6 şi de 7 ani, va pătimi oareşcare mari dureri. [...] Cumpenele de moarte acestea le va avea, când va fi de 6 ani şi la 7 ani şi la 9 ani, însă şi când va fi de 4 ani şi de 5. Apoi de va avea noroc să scape de acestea doaă cumpene, apoi va ajunge la 6 ani. Apoi, ea scăpând până la 9 ani şi scăpând de 9 ani, apoi la 11 ani, şi la 12, şi la 22, şi la 24, şi la 25, şi la 30. Scăpând şi de 30, va mearge de va ajunge până la 70 de ani şi la 71 scăpând şi de aceia, va ajunge până la 85 de ani şi moartea i să va întâmpla toamna, pe la octomvrie, în zodia Scorpiei. Dar în viaţa sa va pătimi de strânsul cel mare. Dureri mari va ave şi de mâini, şi de picioare, de gingi şi de inimă, iară aproape de moartea sa, va avea sămn de moarte, că i să va în<n>egri dinţii cei dedesupt. Doftorii. De te vei bolnăvi, vei lua prafuri cu hapuri. Pentru durere de cap să te păzăşti să (şters –n.n. O.M.), când va fi lumina lui martie să strângi omăt să le topască. Acea apă să o strângi şi peste an, când te va durea capul te vei uda la cap cu apă de aceia, că degrab te vei folosi şi la alte dureri ale trupului, să le ungă cu apă de aceia din omătu din luna lui martie. Dar şi acestea să facă: va lua cap de peaşte, de marea, şi va rade lemn de chiparos, amestecând la un loc să se afume şi să se ungă la durerile ce le va avea. Dar mai folositori iaste să cetească Paraclisul Maicii D<o>mnului şi preoţii să facă sfintele masle şi să se roage pentru aceşti bolnavi. Şi să se ungă cu undelemn din candela Maicii Domnului, la toate durerile ce va avea"(F. 5^{r}-7^{v}).

chenar, în cadrul oferit de un foișor sau de elemente decorative vegetale, apar cunoscutele personaje, din textul anterior, echipate corespunzător (ca noutate, se distinge și o pelerină) cu gestul arătător spre titlul zodiei. Cromatica dominantă în nuanțe de roșu și galben contribuie la crearea notei de optimism a miniaturilor. Pentru a obține efecte cromatice, berbecul, taurul și țapul sunt colorați în albastru închis. Iată introducerea în fiecare zodie: „Vezi zodiia Berbeciului" (**Fig. 4)**; „Zodiia Taurul"; „Zodiia Geamenilor" (cele două personaje par să susțină o coroană deschisă, care se aseamănă cu pălăriile în două și trei colțuri din miniaturile planetelor Venus și Mercur); „Vezi zodiia [...] Racului"; „Vezi zodiia [...] Leului"; „Zodiia Fecioarei"; „Zodiia Cumpenii" (sub influența iconografiei creștine, avem de-a face cu detaliul cântăririi sufletelor în Judecățile de Apoi din picturile medievale din nordul Moldovei, unde apar și „mâna lui Dumnezeu" ținând balanța, îngerul la stânga și diavolul la dreapta, disputând sufletul-prunc); „Zodiia Scorpiei"; „Zodia Săgetătoriului"; „Zodiia Țapului" (**Fig. 5**); „Zodiia Vărsătoriului"; „Zodiia Peștelui"(sunt reprezentați cinci pești - poate o aluzie la parabola hrănirii mulțimilor cu cinci pești și două pâini) (**Fig. 6**). Introducerea în prezentarea viitorului fetelor, la fiecare zodie, este făcută prin intermediul inițialei ornate F (Fata care se naște în luna ...). Cu câteva excepții, inițiala este supradimensionată, în plină pagină; aici este evidentă plăcerea miniaturistului de a desena. Cele două bucle ale literei chirilice, asemenea unor fluturi multicolori, sunt împodobite cu variate ornamente florale stilizate în ghirlande, buchete și glastre. În registrul superior, celor două bucle ornate li se asociază tinere fete îmbrăcate colorat, ținând în mâini buchete cu flori; unele sunt însoțite de elemente zoomorfe cu valențe simbolice: păsări în zbor și șerpi. Doar la primele zodii (Berbecului și Taurului) reîntâlnim, în acest registru, personaje cu săbii recurbate și chipie cu penaj în vârf (**Fig. 7-10**). Pe f. 9^{v}, 11^{r}, 14^{r} (**Fig. 13**), 18^{r}, 20^{v}, 26^{r}, 33^{r}, se pot vedea alte elemente de ornamentică reușite: viniete policrome din frunze și flori stilizate și câteva inițiale ornate delicate, iar la sfârșitul textului, la f. 40^{r}, se poate admira o vinietă din elemente vegetale dispuse inspirat într-un sistem de glastre și suporturi suprapuse.

Dintotdeauna, oamenii au fost interesați de soartă și de sănătate, iar, cum se știe, în mentalitatea populară, pentru a fi eficiente, leacurile trebuiau să fie însoțite de descântece[18]. Așa se explică prezența următorului grupaj de texte: *Doftorii, descântece și învățături* (F. 40^{v}-46^{v}). Am încercat să identificăm variantele noastre (între alte zeci de variante) în câteva dintre volumele de specialitate[19] și singurul text identic s-a dovedit a fi „rețeta" pentru mușcătură de câine turbat, însoțită de o formulă magică: „Îndată să dai preotului să slujască o

[18] Cartojan II, p. 285.
[19] Gorovei, 1915; Gorovei 1931; Kirileanu 1997; Cireș și Berdan 1982.

liturghie, slujba sfinților voievozi, pomenind pe numele bolnavului. Apoi vei lua un corn de prescură, de acele slujite, și vei scrie pe dosul ei acestea cuvinte: Saturn / ariepotates / Eperetos / aminerva / Zoina / rogo Kataras /. Apoi, acestea trei părți de prescură să le dai bolnavului să le mănânce în 3 rânduri pe zi: dimineața, amiiazăzi și sara"[20] (F. 43) (**Fig. 11**). Dintre doftoriile (de arin, de moled, de porumbel) notate, cea mai „eficientă" pare a fi cea de porumbel (porumbar –n.n. O. M.), recomandată pentru o mulțime de boli. Cele două învățături se doresc a fi de folos culegătorilor de plante (*Învățătură pentru de a ști toate buruienele de ce leac sânt și care cum să numească*) și al negustorilor (*Învățătură pentru vânzare*).

Ultimul text este Cartea de noroc (F. 47^{r}-64^{r}), singurul cu foaie de titlu: *Carte gâcitoare a norocirii şi a nenorocirii a lui Martin Zadeca, care au petrecut ca un pustnic în Munţii Albii, hrănindu-să cu ierburi şi cu rădăcini şi la anul 1769 dechemvr<i> 22 au murit. Cu cartea aceasta acel bătrân cunoştea norocirea şi nenorocirea a fieştecăruia, prin roatele şi prigoanele* <corect: trigoanele - n.n. O.M.> *ce să văd într-însa. Această carte iaste tipărită ruseaşte în Moscova, la anul 1805, cu voia ţensurii de acolo*[21] (**Fig. 12**).

Avem o scriere înrudită cu „Roata lui Solomon", după denumirea consacrată de M. Gaster: „o foaie cu o roată însemnată cu numere [...] și la fiecare număr corespunde un răspuns din interiorul cărței"[22]. O altă versiune (cu 99 de întrebări), o traducere de A. Geanoglu-Lesviodax, din anul 1836[23] (și reeditată în 1889), este menționată de M. Gaster[24]. Am constatat că versiunea noastră (cu 39 de întrebări) nu este o copie după această traducere. În codicele nostru, fiecare întrebare, „mai întâi pentru cei neînsurați" (prima întrebare: „Oare ce feli va fi muierea mea?") este însoțită de o roată compartimentată în 11 segmente egale (notate de la 2 la 12) și de 11 răspunsuri alăturate, notate la fel, de la 2 la 12[25]. Răspunsul poate fi aflat, aruncând cu un grăunte de grâu pe

[20] Identică cu rețeta din Calendarul manuscris, din 1825, al lui Petrachi Popovici ot Fulticeni (astăzi în Biblioteca Academiei Române, cota 5706). Kirileanu 1997, p. 142-143.

[21] *Svjatcy* <Calendar>. Moscova, 1805. Vezi Undolki 1871, no. 3314. Deasupra titlului și în josul filei, se pot vedea și singurele însemnări marginale din miscelaneu: „Gheorg Rusanda; zoi <joi?> mare", un scris mai nou, pare mai mult o încercare de a imita literele chirilice.

[22] Gaster 1983, p. 344-345.

[23] Titlul complet al acestei traduceri: *Vechiul şi Noul pentru totdeauna ghicitor, al căruia manuscris s-au găsit după moartea unui şveiţar bătrân de 106 ani, anume Martin Zadeka. Prin acesta el cunoştea norocul fieştecăruia din roatele norocirii sau ale nenorocirii omului. S-au tălmăcit din alte limbi de un doritor de înmulţirea cărţilor româneşti, a căruia nume şi porecle să alcătuieşte din următoarele numere (811) (565) (349) şi s-au tipărit în oraşul lumii, în anul 1836* (ex. de la Biblioteca Academiei Române, cota II-7276).

[24] Gaster 1983, p. 348.

[25] Răspunsurile, ca în tot manuscrisul, nu lipsesc caracterizările ironice, unele stereotipe: „2. Cuminte, cinstită, fecioară. 3. Muierea ta, carea vei lua-o are să fie o mare cochetă și împrăștiitoare. 4. Frumoasă va fi, dar proastă, leneșă, dar și bețâvă. 5. Muierea ta va fi gârbovă, dar

suprafața roții; este cel corespunzător compartimentului, unde se oprește grăuntele[26]. Începând cu f. 51, câteva întrebări privesc pe „cele nemăritate", după care urmează șirul celor cu caracter general, variate, ce răspund temerilor, așteptărilor, normelor sociale, bucuriilor, dar și spaimelor acelor vremuri. Ultima întrebare: „Oare care oameni îmi sunt mie cu folos? "

Vinietele din flori (rozete) și frunze stilizate, în glastră sau în buchete, roatele ce însoțesc fiecare întrebare, reprezintă decorațiile Cărții de noroc (f. 49^{r}, 53^{v}, 54^{r}, 55^{v}, 56^{v}, 57^{v}, 58^{v}, 59^{r}, 59^{v}, 60^{r}, 60^{v}).

Dorința noastră a fost să aducem acest Miscelaneu, o mică „bibliotecă poporană"[27], scris (la comanda cuiva), după gustul vremii, mai aproape de cercetătorii avizați. Valoarea textelor (cu deosebire a celor două zodiere) este dublată de cea a ilustrațiilor, ce merită a fi cunoscute. Avem a face cu un adevărat artist al condeiului, chiar dacă nu dintre cei de vârf. De aceea, vom mai reveni cu completări privind tipologia textelor și cu noi analogii pentru simbolistica reprezentărilor, căci aceste teme au rămas de mare interes pentru mentalitățile populare.

List of illustrations

Fig. 1 - The Sun is connected with Leo
Fig. 2 - Venus is connected with Libra and Taurus
Fig. 3 - Mercury
Fig. 4 - See the sign of Aries is connected with Gemini and Virgo
Fig. 5 - Capricorn
Fig. 6 - Pisces
Fig. 7-10 - Ornate initial letters (Cyrillic F)
Fig. 11 - "Recipe" for a rabid dog bite
Fig. 12 – "Good luck card" - the title page and the first compartmented wheel
Fig. 13 - Ornate initials and vignette

bună și foarte mult te va avea la dragoste. 6. Frumoasă va fi, dar demult împlănește dorința altuia. 7. Bătrână dar și bogată și besărecoasă, dar și sfătoasă. 8. Așa feli de femeie bună, de carea mulți au să se minuneze pentru petrecerea ei. 9. Foarte minteoasă și înțăleaptă mai mult decât tine. 10. Nici urâtă, nici frumoasă, dar cu dânsa vei petrece până la moarte norocit. 11. Bătrână gâlcevetoare, carea te va goni pre tine din casă. 12. Bună și bogată, dar pornită cam la împrăștiere".

[26] În codicele nostru, nu se precizează cum anume poate fi aflat răspunsul la întrebare. L-am găsit în alt Miscelaneu (Biblioteca Academiei Române, ms. 5335): „Roata întru care aruncând grăunțul de grâu, pe care numai va cade, apoi caută înainte acela numeru și va spune de ce am gândit și ce va fi".

[27] Hașdeu 1937, p. 61.

Fig. 1. „Această planetă Soarele iaste cu zodiia Leului”

Fig. 2. „Această planetă Venus cu zodiia Cumpenii şi a Taurului”

Fig. 3. „Această planetă Mercurios

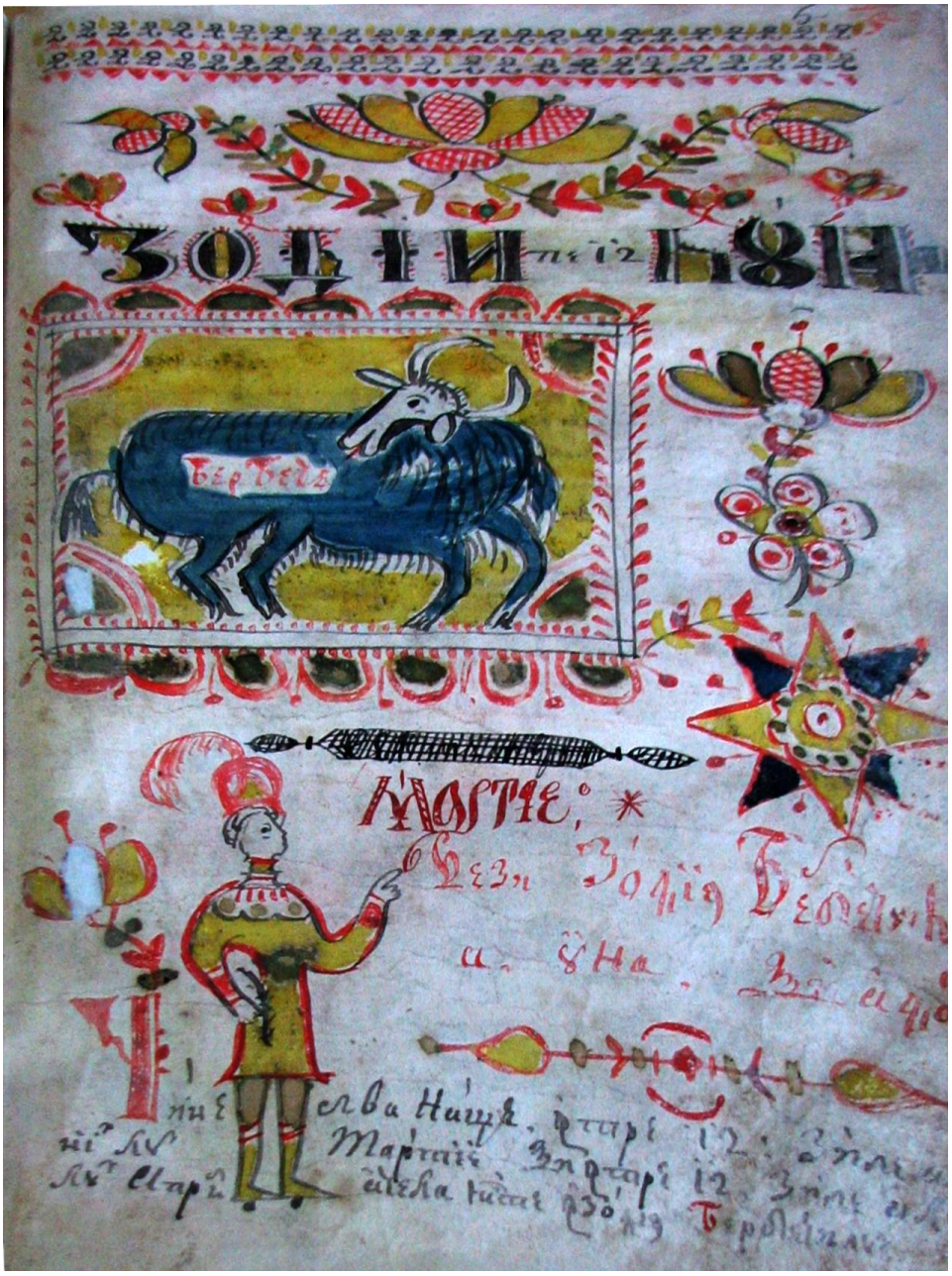

Fig. 4. „Vezi zodiia Berbeciului” cu zodiia Geamănilor și Fecioara”

Fig. 5. „Zodiia Țapului”

Fig. 6 „Zodiia Peștelui”

Fig. 7-10. Inițiale ornate (F chirilic)

Fig. 11. „Rețeta” pentru mușcătură de câine turbat

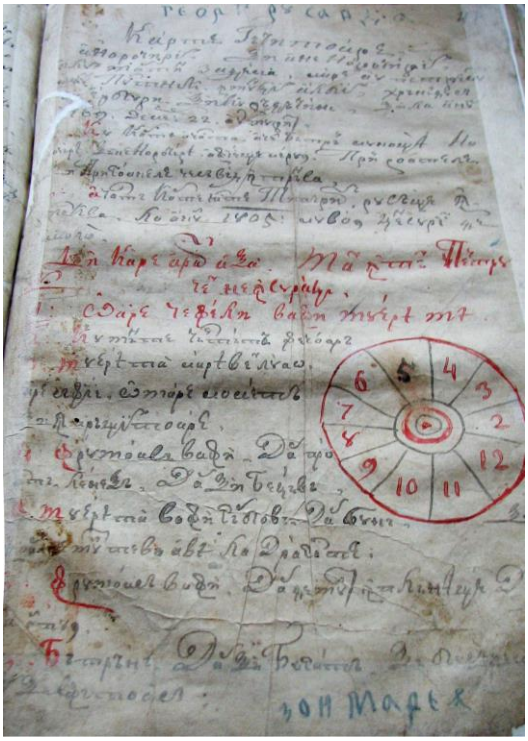

Fig. 12. „Carte gâcitoare ... ”- foaia de titlu și prima roată compartimentată

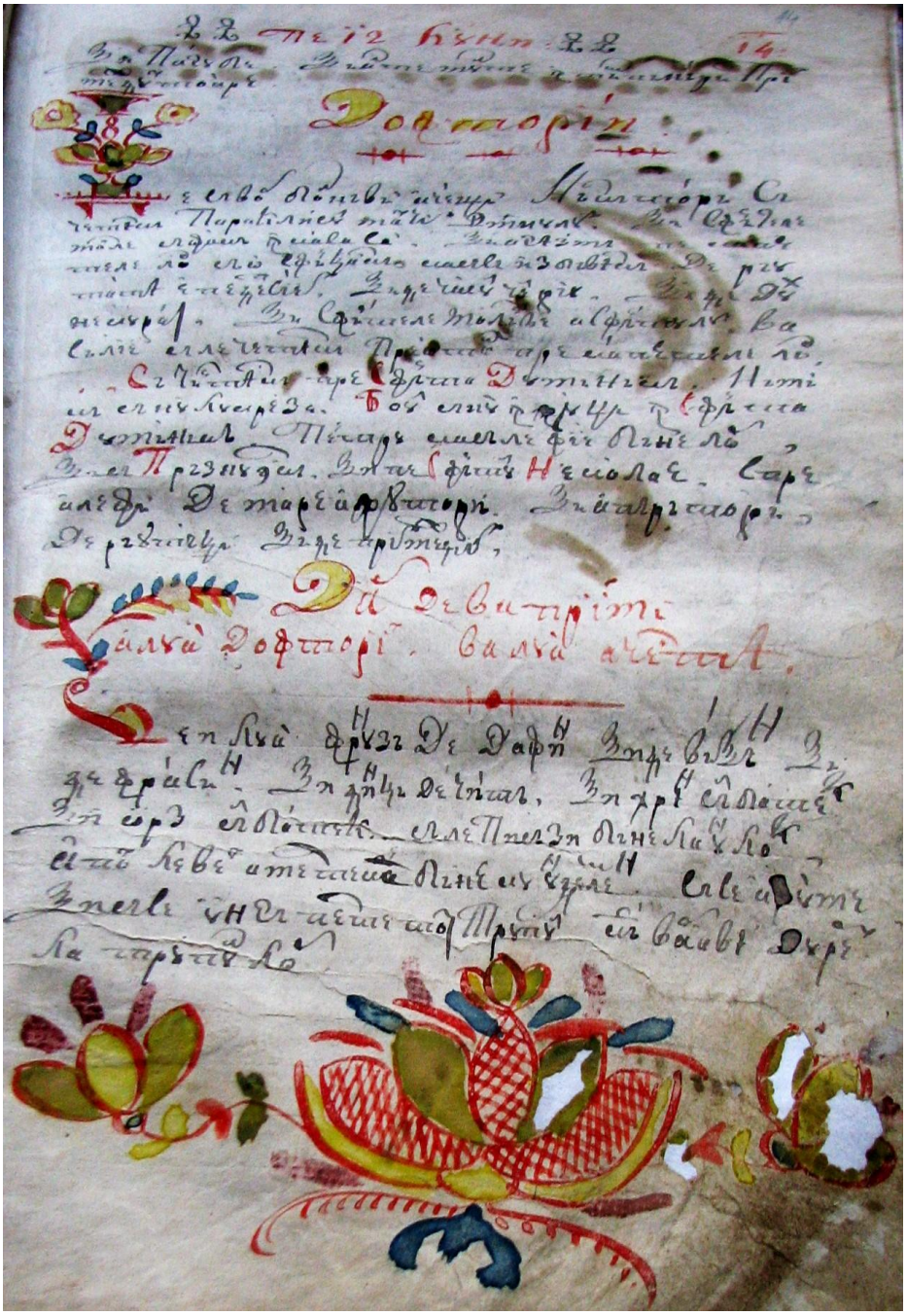

Fig. 13. Inițiale ornate și vinietă

Abrevieri bibliografice

Alexianu 1987 - Al. Alexianu, *Mode și veșminte din trecut*, vol. II, București, 1987
BRV II - *Bibliografia românească veche 1508-1830*, vol. II, București, 1910
BRV III - *Bibliografia românească veche 1508-1830*, vol. III, București, 1936
BRV IV - *Bibliografia românească veche 1508-1830*, vol. IV, București, 1944
Cartojan I, II 1974 - N. Cartojan, *Cărțile populare în literatura românească*, vol. I-II, ed. îngrijită de Alexandru Chiriacesu, București, 1974
Cireș și Berdan 1982 - Lucia Cireș și Lucia Berdan, *Descântece din Moldova. Texte inedite* (Caietele Arhivei de folclor, II), Iași, 1982
Gaster 1983 - M. Gaster, *Literatura populară română*, ed. îngrijită de Mircea Anghelescu, București, 1983
Gorovei 1915 - Artur Gorovei, *Credinți și superstiții ale poporului român*, București, 1915
Gorovei 1931 - Artur Gorovei, *Descântecele românilor. Studiu de folclor*, București, 1931
Hașdeu 1937 - B. P. Hasdeu, *Cuvente den bătrâni*, ediție îngrijită de J. Byck, București, 1937
Kirileanu 1997 – G. T. Kirileanu, „Calendarul manuscris din 1825 al lui Petrachi Popovici ot Fulticeni", în *Scrieri*, vol. II, ed. îngrijită de Constantin Bostan, București, 1997, p. 140-159
Mihăilescu 2010 – Gabriel Mihăilescu, „Vechi texte românești de prevestire: Rojdanicul", în *Analele Universității București*, LIX, 2010, p. 81-90
Mihăilescu 2018 – Gabriel Mihăilescu, „Rojdanic", în *Enciclopedia literaturii române vechi*, Eugen Simion (coordonator general), 2018, p. 789-792
Mitric 2006 – Olimpia Mitric, *Manuscrise românești din Moldova. Catalog*, Iași, I, 2006
Schatz 1980 – Elena Maria Schatz, „Fragment de condică (miscelaneu) din secolul al XIX-lea – semnalare -", în *Valori bibliofile din Patrimoniul cultural național. Cercetare și valorificare*, vol. I, Râmnicu Vâlcea, 1980, p. 384-391
Ștrempel 1978 – Gabriel Ștrempel, *Catalogul manuscriselor românești*, vol. I (1-1600), București, 1978
Ștrempel 1983 - Gabriel Ștrempel, *Catalogul manuscriselor românești*, vol. II (1601-3100), București, 1983
Ștrempel 1987 - Gabriel Ștrempel, *Catalogul manuscriselor românești*, vol. III (3101-4413), București, 1987
Ștrempel 1992 - Gabriel Ștrempel, *Catalogul manuscriselor românești*, vol. IV (4414-5920), București, 1992
Undolski 1871 – V. M. Undolski, *Hronologičeskij ukazatel' slavjano-russkih knig "cerkovnoj pečati s" 1491-go po 1864-j g.*, Moskva, 1871